

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצ"ל

עשרת ראשינו ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ט שחל בשבת ויש חולה הצריך לאכול בשר או יאכל נבילה

סיני הוא, וכל הש"ך ז"ל שם וז"ל, "נראה דנפק"א אף האידנא, לענין חולה שמותר להאכילו נבילה שא"צ להתיר שבעות, מיהו היינו בנשבע כשהוא בריא שהיה אז אסור בנבילה וטריפות אבל נשבע כשהוא חולה כיון שאז מותר לו לאכול אם כן חלה השבועה ויש להתיר לו". ולא ביאר לו הש"ך ז"ל מ"ש נשבע כשהוא בריא דלא חל השבועה כשנחלה, לבין נשבע כשהוא חולה.

ונראה בע"ה לבאר בדבריו ז"ל, ובהקדמה דייסד לן השער המלך ז"ל בפ"ו מאיסורי ביאה ה"ח (בר"ה דר"ה דאדמו"ר ז"ל) [אח"כ] בנשבע שלא יאכל פירות הקדש דלא חל השבועה ואח"כ פדה הפירות האם חזר וחל השבועה, וכ' דכל שבשעת השבועה לא מצי השבועה לחלו, אין השבועה חלה לאחר זמן, חדלות האיסור היא על שהוציא שבעה מפיו, ובשעה שנשבע לא מצאה מנוח לחול משום איסור הקדש דקדים אפילו כי פקע מינה לא חילל בדותה שעה לא נשבע, ובשעה שנשבע אין כאן חלות, ולא דמיא לנשבע וחזר ונשבע דבנשאל על הראשונה חלה השני, דהתם החכם עוקר השבועה מעיקרו וכדבאר שם השע"ה ז"ל, יעו"ש.

והשתא לפי"ז נראה ב"ה דזה נמי שרת הש"ך ז"ל, דאע"ג שהנשבע בזמן שהוא חולה מסוכן שלא לאכול נבילות חלה השבועה דלא הוא מושבע ועומד להשאט מחזור הוא באכילת נבילות, מ"מ בנשבע כשהוא בריא שלא לאכול נבילות חלה השבועה, אע"ג דנעשה אח"כ חולה מסוכן ומותר לו לאכול נבילות מ"מ אין השבועה חלה השתא, דכיון דבזמן שהוציא השבועה מפיו לא מצאה השבועה מקום לחלו תו לא חל.

נמצא לפי"ז דדינא דהש"ך ז"ל היינו רק בשבועה, אבל בב' איסורים אחרים שפיר חל האיסור השני, וכגון המבשל חלב בחלב דלא חל איסור בשר בחלב על החלב, ואח"כ נעשה חולה, דינא הוא דחל איסור בשר בחלב על החלב, אבל דליכא נפק"א ביד"ש, דהרי איסור בשר בחלב נמי שרי לו כיון שהוא חולה מסוכן. ומדאית' בע"ה להכי נרדף לעורר ספק נפלא לפי היסוד הנ"ל שחידשנו, ובהקדמ' ג' הקדמות.

[א] ביומא פ"ג א' חדולה שיש לפניו או כזית נבילה או כזית טבל, יאכל הנבילה ולא הטבל, דטבל הוא איסור חמץ שאינו יכול לחלו עליו דאין איסור חל על דעת ר' שמוען דאין איסור חל על איסור אפי' נבואא חמור על הקל ואפי' באיסור כולל או מוסיף. [ב] חולה שיש לפניו או כזית טבל או כזית טבל, יאכל הטבל ולא החמץ, דחמץ ברכת וטבל נמיתה ביד"ש, ואמר' בשבת כ"ה א' דכרת חמירי נמיתה ביד"ש.

והשתא לפי"ז יש להסתפק, בחולה שיש לפניו או כזית נבילה או כזית טבל ועל הכזית נבילה רובץ איסור חמץ שאינו יכול לחלו עליו דאין איסור חל על איסור, איזה מהם יאכל, והיאך דייגי' להאי דינא. ובואו חשבון, מי נימא דכיון דנבילה וטבל הרי הטבל הוא איסור חמור א"כ חייב לאכול הנבילה ולא הטבל, אמנם הרי מיד שנחנר לו לאכול הנבילה חזר וחל איסור חמץ עליו לדעת הש"ך ז"ל ה"ל דבזמן שפיקו"ג חל האיסור השני, וא"כ ה"ל מיד דייכל הטבל ולא הנבילה שנתאסר מזה חמץ, דהרי חמץ הוא איסור חמור טפי מטבל, אמנם לא נבילה היא, דאם נפסוק לו שיאכל הטבל ולא הנבילה שוב לא חל איסור חמץ על הנבילה, דאיסור נבילה מעולם לא חל, ושוב דינו לאכול הנבילה ולא הטבל, ונמצא אית' לו בזה גלגל החזור, דאם נתיר לו לאכול הנבילה שוב דינו לאכול הטבל ואם נתיר לו הטבל שוב דינו לאכול הנבילה, והוא ספק נפלא ת"ל.

ונראה בע"ה דלמאן דייסדנו לעיל דחומר וקל דייגינן לפי דינו ליתא דייסדנו, הנה לפי"ז דינא דייכל הנבילה ולא הטבל, דהרי לולי הפיקו"ג אין לפניו אלא הנבילה נבילה גנא איסור טבל, ובהו היא דינו לאכול הנבילה דנבילה היא איסור קל לגבי איסור טבל, ומה שאם נתיר לו אכילת הנבילה חל עליו מיד איסור חמץ א"א להכלילו בחשבון החומר וקל. וצ"ת.

שבת, היאך נימא דהתירה התורה לעשות מלאכה משום דורף יו"ט. והשתא לפי"ז גם במקום פיקו"ג דהמלאכה לא נאסרה משום שבת, מה בכך, הא עכ"פ כשהתירה תורתנו הקדושה מלאכה א"כ, לא דיברה התורה ביו"ט שחל בשבת, אלא ביו"ט שחל בחול, וא"כ גם אילו איירמי התירא דפיקו"ג, מ"מ הסבירא במקומה עומדת.

ואי כנים אנו בע"ה בסברא זו, ה' נראה לחדש דבר נפלא. ביו"ט שחל בשבת, וקיבל עליו תוספת יו"ט ולא קיבל עליו תוספת שבת, [הפרי יצחק ז"ל בח"ב ס"ט נסתפק האם אפשר לקבל רק תוספת יו"ט ולא של שבת, והתקלקל יואב ז"ל בא"ח סי' ל' מסקנא ל' דאפשר, והנרי"ע ז"ל בגדה"ש יומא פ"א הוכיח מדברי התנא רבתי ז"ל דאפשר לקבל רק תוספת שבת ולא יו"ט] ולדברינו נראה בע"ה חידוש גדול, דאסור לו לעשות מלאכה א"כ בזמן תוספת יו"ט, ואע"ג דאכתי ליכא איסור שבת ומשום יו"ט הרי שרי מלאכה א"כ, מ"מ ביו"ט זה שחל בשבת לא התירה התורה מלאכה א"כ, א"כ תוספת יו"ט אסור במלאכה א"כ.

עוד נראה בע"ה לדחות ההמצאה הנ"ל דאין כאן אלא איסור שבת, ומטעם אחר. דהנה גם לתוך גיסא דפיקו"ג בשבת הוא בגדר 'הותרה' מ"מ אין הכונה דהמלאכה הותרה והוא כאילו אין כאן מלאכה שבת כלל, אלא הכונה דהגברא הותרה אצל המלאכה, והיינו דהתורה התירה לאדם לעשות המלאכה הנצרכת להצלת חיי ישראל, ויש להכריח כן מאז דגם למד' פיקו"ג ה' בגדר 'הותרה' עכ"ל איכא דלינא דחולת הקל, ודווקא כיון דהגרש"ק ז"ל בתשו' שנות חיים סי' ס' יעו"ש.

אשר לפי"ז, נראה בע"ה דכד איתנא להתיר מלאכה לנפש לחולה איסור הקל חלה, מסתברא דעלינו לחשב החומר והקל לולי הפיקו"ג, ואין מניסין חשבון הפיקו"ג בכלל, דהרי הפיקו"ג בא כלליו כנגד איסורים, ובחשבון הקל עליו לחשב כמה איסורים אנו באין להתיר בשביל להציל החולה. ומעתה לפי"ז, כיון דלולי התירא דפיקו"ג, הרי מה שעומד בשבת לפניו ה' איסורים איסור שבת ואיסור יו"ט, א"כ יהי דאם נתיר שבת מכח פיקו"ג ממילא הוא דליכא איסור יו"ט, מ"מ עלינו לשקול הקל והחומר כפי דינו קודם שנבא להתיר הפיקו"ג העומד לפנינו, וא"כ כיון דקודם שנבא להתיר משום פיקו"ג הרי עומד לפנינו ב' איסורים בשבת ויו"ט, הרינן לדברינו דשחיטה וצידיה שוין לו דהתירא שריצה יעו"ש.

ומהאי טעמא חזר וניערר נמי מה שחידשנו בע"ה דביו"ט שחל בשבת דינא הוא דאיכאליהו נבילה ולא ישחטנו לו, וליתא לדחייתו דכיון דאיסור שבת הותרה אצל פיקו"ג שוב ליכא לאיסור יו"ט, דזה אינו, דכיון דעלינו לשקול הקל והחומר כפי דינו קודם שנבא להתיר הפיקו"ג העומד לפנינו, וכיון דאיסור יו"ט דחווה היא אצל פיקו"ג הדר דינא שיאכיליהו נבילה וכנ"ל.

מיהו אכתי י"ל כעין ההמצאה הנ"ל ובאופן אחר קצת, דנהי דייגינן חומר האיסור כפי דינו לולי הפיקו"ג, מ"מ כיון דיו"ט שנאסרה מכח שבת נאסרה, וכיון דפיקו"ג בשבת ה' בגדר 'הותרה', לא יתכן דאסור החל בשבת הנאסר מחמת איסור שבת, מיעיר גרע ופיקו"ג ה' בגדר דחווה, והשתא לפי"ז הדר דינא דישחטנו לו ה' איכאליהו נבילה, דגם האיסור, שחל בשבת ה' בגדר 'הותרה', ומ"מ הדין השני שחידשנו בע"ה דבאפשר לשחטנו לא לצוד לו יעו"ש שריצה שפיר קיים גם לפניו, דהתם הגדון נחשב כאיסור אחד או כ' איסורים, ובהו מסתברא דכיון דייגינן לחומר איסור לולי הפיקו"ג ה' נחשב כ' איסורים.

ועתה נניחנה ראש בע"ה ונשובה לגוף הסברא הנ"ל כשתבין דייגינן לחומר האיסור לולי הפיקו"ג, ואין מחשבינן התוצאה שלאחר ההיתר דפיקו"ג, והנה לפי"ז יש לעורר ספק נפלא. הנה הש"ך ז"ל ביו"ד סי' רל"ה סק"ח לחדש יצא, אהא דכ' שם מרן המחבר ז"ל דהנשבע שלא יאכל נבילות לא חל השבועה דמושבע ועומד מחר

איתן ז"ל בשבועות ט"ו ב' ד"ה רש"י, כ' הדיכא דכתיבא בקרא 'השבת' כלו"ע יו"ט אינו בכלל יעו"ש, ולפי"ז בקרא דכתיב ושמרו בני ישראל את השבת אין יו"ט בכלל.

תו מצינו חילוק בין יו"ה כ' ליו"ט, דהנה הרמב"ם ז"ל בפ"מ מעירובין ה"ה כ' וז"ל 'יום הכפורים שחל להיות ערב שבת או לאחר שבת בזמן שמקדשין על פי הראיה יראה לו שכן כיום אחד וקדושה אחת הם', והגרע"ק ז"ל בגליון לשו"ע א"ח סי' תרכ"ד על הגמ"א סק"ד הוכיח דגם לקולא הוא קדושה אחת, ואילו לענין שבת ויו"ט כ' הרמב"ם ז"ל שם ה"ח דשבת ויו"ט לא קדושה אחת ניהו.

וכ"כ התוס' בפסחים מ"ז א' ד"ה ואי, דשבת ויו"ט אינן קדושה אחת, ואפי' לדעת רש"י ז"ל שם מ"ו ב' ד"ה מדאורייתא דקדושה אחת הן מ"מ כבר כ' המלא הרועים ז"ל שם בהגהותיו דכונן רש"י ז"ל דהוי קדושה אחת לענין זה דצריכי שבת נעשין ביו"ט, דהא קי"ל כד' זקנים דשבת ויו"ט אינן קדושה אחת, ומעתה לפי"ז שפיר יש לקיים דברינו דפיקו"ג ביו"ט הוי דחווה אע"ג דפיקו"ג ביו"ט הותרה.

והנה אי כנים אנו בע"ה בדברינו דפיקו"ג ביו"ט הוי בגדר 'דחווה' נראה להוסיף עוד חידוש נפלא בזה, ובהקדם דא דאיתנינן בעשר עטירות עליו"ט ספיקת השואל ז"ל בתשו' צנפת פענח בח"א סי' ס"ב, ביו"ט שחל בשבת האם איכא שריותא דאכל נפש משום יו"ט, דכ' דליכא כן דבלא"ה אסור משום שבת לא הותר נמי משום יו"ט, והצפ"ס ז"ל שם האריך בזה ולא הכריע כשום דע יעו"ש.

והשתא לתוך גיסא דלא הותר מלאכה א"כ ביו"ט שחל בשבת, א"כ אם נימא כדברינו דפיקו"ג ביו"ט הוי דחווה, נמצא דביו"ט שחל להיות בשבת, ולפנינו חולה הנצרך לבשר [ולא רק בגדר לפחות מכזית אלא אפי' בגדר לכזית], דינא הוא דאיכאליהו נבילה ולא ישחטנו לו, דנהי דמושם שבת הוי פיקו"ג בגדר 'הותרה' ושייך בזה סברת מהר"ם ז"ל ה"ל, מ"מ משום יו"ט ה"ל 'דחווה' ובהו ליתא לסברת מהר"ם ז"ל, וא"כ הדר דינא דאיכאליהו נבילה, דהרי שחיטה ביו"ט שחל בשבת הוי עשה ור"ת, ונבילה אינה שחט א"ת.

ונראה בע"ה המצאה נכונה לדחות זאת, דהרי לולי איסור שבת ה' מותר לשחוט משום יו"ט, ונמצא דאיסור שבת גרם תרתי איסור שחיטה ליו"ט, וכיון דבשבת פיקו"ג הותרה, א"כ הרי ליתא לאיסור שבת לענין זה, וא"כ נפל היסוד וממילא נפל הבנין, ושוב ליכא חשבון יו"ט וכל מחמת איסור שבת, ונמצא דלענין חשבון הקל הקל אין כאן איסור יו"ט כלל, אלא איסור שבת, וא"כ הדר דינא דישחטנו לו ולא איכאליהו נבילה.

ונראה בע"ה לעורר לפני"ז ספק נפלא. ביו"ט שחל בשבת ונעשה מלאכה א"כ וחתרו בו משום יו"ט ולא משום שבת, דאם נימא דנע"פ ילקח משום יו"ט דהא חתרו בו על יו"ט, או דילמא כיון דאיסור שבת הוא גמור לאיסור יו"ט, נמצא איסור שבת הוי חלק משם האיסור, ואם לא חתרו בו נמי משום שבת הוי כלא חתרו בו משום שם האיסור, ואם כנים אנו בע"ה בהמצאה זו, יש להוציא עוד

חידוש דין נפלא, ביו"ט שחל בשבת, ולהצלת החולה יכול לו לשחוט לו, או לצוד לו, והנה לדעת רבינו נתנאל ז"ל בבבצה ג' א' תורה"ה גזרה, שחל צידה אסורה ביו"ט וכד' התוס' שם כ"ג ב' ד"ה אין, וא"כ לתוך גיסא דביו"ט שחל בשבת לא הותרה מלאכה א"כ מ"ש משום יו"ט, ה' מן הדין יעו"ש איזה שריצה, דב' המלאכה שוין בחשבון, ובתויתיהו איכא ב' עבירות, מלאכה בשבת ומלאכה ביו"ט.

אמנם לדברינו השתא לא ליתא, דכיון דשחיטה דאסורה משום יו"ט היינו משום איסור שבת, דהא ביו"ט שחל בחול הרי שחיטה מותרת, וכיון דמשום פיקו"ג הותר מלאכה שחיטה בשבת שוב ליכא איסור משום יו"ט, ונמצא דאם ישחטו אינו עובר אלא משום שבת, ואם יצוד עובר בין משום שבת ובין משום יו"ט דמלאכה צידה אסורה גם ביו"ט שחל בחול.

מיהו נראה בע"ה לטתור ההצאה בסברא כנונה, דא"ל דהך גיסא דיו"ט שחל בשבת ליכא שריותא דא"ל ג' משום יו"ט, או כיבה לדבר דכיון דאסור משום שבת לא שייך להתירו משום יו"ט, אלא הוא סימן לדבר, דכיון דחייב לשבות מכל מלאכה משום

בפרשתינו כתבה תורתנו הקדושה [וביום שמחכתם ובמועדיכם ובראשי חדשים] ע"כ בע"ה נכתוב ענין הנוגע לימים טובים, ומישך שייכא למאמרנו בעשר עטירות בעלון הקודם שיו"ל דרלג חג מנוח תורתנו. נחזור בע"ה על הראשונה, הבאנו בעלון הקודם דברי הרא"ש ז"ל בפ"מ דיומא סי' י"ד בשם מהר"ם מרומנובורג ז"ל להק' אמאי שוחטין לחולה בשבת ואין מאכילין אותו נבילה, הוי שחיטה בשבת הוי עבירה חמורה טפי דאית' ב' כרת וסקילה, ונבילה אינה אלא לאו, ות"י מהר"ם ז"ל דשבת הותרה אצל פיקו"ג ונבילה 'דחווה' אצל פיקו"ג, ומה שהותרה אצל פיקו"ג דהוי כאילו ליכא כלל עבירה, קיל טפי ממה שנדחה אצל פיקו"ג דהעבירה קיימת אלא דהמצוה דחיי' בהם' דוחה העבירה, [והמנ"א ז"ל כ' חידוש גדול דלפי"ז אם איכא חילול שבת דאורייתא ונבילה מדרבנן ישחטנו ולא יאכיליהו נבילה דזה הותרה וזה דחוי].

והתת"ם ז"ל בתשו' א"ח סי' פ"ה כ' לבאר טעמיה דמהר"ם ז"ל ה"ל מ"ש חילול שבת משאר העבירות, וז"ל 'והטעם לכאורה, דדחיה כל התורה נפקא מוחי בהם ואינו אלא דחיה ובשבת יתר עליהן קרא ושמרו בני ישראל את השבת לומר דהותרה', ויעו"ש שהעיר ע"ז נמכה מקומות ונ"מ נראה דלא הדר ב' מסבירות, ועי' בדברי קניי הגר"ק רבינו העטרת ישועה יו"ע דספרו ענק חלכה, הלכה ב' ס"ב, שביאר דברי מהר"ם ז"ל בא"א, ולדבריו ז"ל ליתא לחדושינו דלקמן. וכתבנו שם בע"ה לחוש לפי"ז דכ"ז לענין פיקו"ג בשבת, אבל לענין פיקו"ג ביו"ט דליכא קרא מפורש ע"ז דהא קרא ד'ושמרו בני ישראל את השבת' אשבת קאי ולא איסור, ולפי"ז פיקו"ג ביו"ט הוי דחווה, ונפק"מ להסביר דאסור לעשות מלאכה ביו"ט עובר פחות מכזית, אם יש חולה שצריך לאכול בשר פחות מכזית או אפי' בגדר לכמה כזית שם אלא שאינו יכול לאכול כזית אחת כזית אכילת פרס, והנה לפי מה שחידשנו, דינא הוא דצריך לאכול נבילה ולא ישחטנו לו, דאם ישחט יעבור על עשה ול"ת דיו"ט וכד' הרמב"ם ז"ל בפ"מ מו"ט ה"ב, אבל איכא נבילה א"ה יעבור אלא על חצי שיעור דל"ת, ונמצא דדינא חמור משבת לענין זה, דבשבת ככה"ז דאין צריך אלא חצי זית, ישחטנו לו ולא יאכל נבילה, דפיקו"ג בשבת הותרה, אבל ביו"ט דפיקו"ג הוי 'דחווה' אסור לחלוט.

ולכא"ז יש לטתור חידושינו, דא"כ גם ביו"ה ה"ל בגדר דחווה, דהא קרא ד'ושמרו' בשבת נאמר ולא ביו"ה, ונמצא לפי"ז דביו"ה דינא הוא דאין שוחטין לחולה אלא מאכילין אותו נבילה, וזו לא שמענו, ומדבריה הרמ"א ז"ל באו"ח סי' תרי"ח ס"ט מוכח דגם ביו"ה כ' שוחטין ואין מאכילין אותו נבילה.

ואין לתרץ דכיון דבדברינו היינו בדעת מהר"ם ז"ל דפיקו"ג בשבת הוי הותרה ובהו חידושנו דיו"ט הוי דחווה, אבל להלכה הא לא קי"ל הכי, וכד' מרן ה"ב ז"ל באו"ח ז"ל שחל אלא דגם חסידה בשבת הוי דחווה, ובכרח ליתרין קו' מהר"ם ז"ל אפאי שוחטין לחולה ואין מאכילין אותו נבילה בתוירין אחר, או כתי' הראב"ד ז"ל, שהביא הרא"ש ז"ל שם או כתי' הר"ן ז"ל ביומא שם, ושוב ליכא נפק"מ בין שבת ליו"ה, וליכא ראי' מדברי הרמ"א ז"ל.

הא ליתא ודכדעירנו הרה"ג המופלג הענין וסרמן שליט"א, דהנה מדברי הרמ"א ז"ל בתשו' סי' ע"ו נראה דאסיק דינא דכעת מהר"ם ז"ל דשבת אצל פיקו"ג הותרה וליכא שחיטה בשבת דחיו הותרה, וזו לולי התם פיקו"ג בשבת מעבדות הקרבנות בשבת, והוי עבודת קרבנות בשבת ודאי הוי 'הותרה' וכדאמר' ביומא מ"ז א' ז"ל שם או כתי' הר"ן ז"ל ביומא שם, הרמ"א ז"ל דפיקו"ג ביו"ה נמי הוי דחווה.

מיהו נראה בע"ה לדחות דפמיון מיו"ה כ' ליו"ט, דהנה ביומא פ"א ב' קאמר רב דאין גופי' שבת איקרי דכתיב תשבתו שבתכם' ומהתם ילפי' אהרה' לתוספת יו"ה כ' מדכתיב יש שבת, וכ' רש"י ז"ל ב' דה' תשבתו יו"ה' דיום כיפורים גופי' לא רק דאשכח' לשבת אלא הוא גופי' נקרא שבת [ועי' בהגהות הרש"ש ז"ל שם שהעיר דא"ת המחלל וז"ל יתחייב סקילה בשבת].

אבל יו"ט נהי דאית דאשכח' לשבת לכמה הלכות, מ"מ היום עצמו דיו"ט לא שחיט שבת, ובדאסיק הגמ"א ז"ל בסוגי' תנ"ח ס"ז וכד' דבריו ז"ל ה' המחא"ש והגופי' ז"ל דבש"מ שם וכ"כ הגרע"ק ז"ל סי' שם, אמנם הפמ"א ז"ל שם פ"ה דמסקנת הגמ"א ז"ל דיו"ט איקרי שבת, והמצפה

עטרת זהב

פרקי הגות ומחשבה בפרשה

הרב אהרן רנניצר ♦

נפתולי החיים הם מסלול חיך הטובים, תראה לא לסבך אותם יותר!

הנתיבות שלום בשם תורת אבות כותב: **כשאדם מקבל על עצמו להיות מרוצה מהנהגת הבורא ואיך שהקב"ה נוהג עמו הוא מקבל באהבה הוא גורם טובה לעצמו** שהקב"ה במידה כנגד מידה **מרוצה מהנהגתו** **אפילו אינו מתנהג כראוי**. נמצא כאשר האדם אינו מרוצה מהנהגת הבורא הוא גורם רע על עצמו.

ועוד הוא מביא בשם הרה"ק מאפטא זי"ע **שתכלית הבראה ותכלית עבודת ה' הם שיהודי יהיה שמח ושבע רצון מהנהגת הבורא**, נמצא שזה המדרגה הגבוהה ביותר, שמידה זו מביאנו לקיום תכלית רצון ה' ובה היה פגם המתאוננים, כפי שמשמע מלשון הרמב"ן שלזה יוחר אף ה' בהם. וזה הביאם להתאווא תאווא, כי כשיהודי אינו מרוצה מהנהגת הבורא, **הוא מדרך החיים שהקב"ה מזמן לו איז הוא מחשב היותו זמניות כפי שהסבירו**, ויניי שם שמסביר שהו ההסבר בתוכחה תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב, וכי בגלל זה כבר מגיע עונש כזה? אלא תחת אשר לא עבדת כוונתו מה מסתתר בכל זה, **שכל הסיבה שאינו בשמחה מהנהגת ה' אתו גורמת לו לכל הירידה והשתקעות בתאוות העולם הזה**.

וכך גם כתב השפ"א בשם החידושי הרי"מ כמתאוננים רע, פירש רש"י כמה לבטנן בדרך, כי כל **הטאט היה מה שלא האמינו כי הוא רק לטובה**, וחשבו **שהוא לרעתם** כמו שכתב רש"י שהקב"ה נתכוון לטובה שיבואו מהר לא... זהו שאנו מבקשים **משכני אחריך נרצוה** (שיר השירים א ד) היינו להיות נמשך אחריו ברצון ובאהבה, אפילו שהדרך הוא בטורה ומשא, מכל מקום מרוב התשוקה לעשות רצונו ית' צריך להיות בטל אליו כל הרצונות של האדם.

ועוד הביא בליקוטי יהודה בשם החי' הרי"מ **אם האדם רוצה לשמור עצמו מרוע**, זהו שלא ידבק ממקצת יפות: **"אני אראה לך איפה הרב הבוחן"**. לקח אותו רבי חיים לבנין השני, סתם עבדור את המזוודה לקומה השניה, ואמר לו: **"פה נמצא ראש הישיבה הבוחן"**. הבחור הביט בו בנכון: **"אני אכנס עם המזוודה? מה גידר הרב, שאני בטוח שאתקבל פה? זה לא נעים"**. אבל מה אני אעשה עם המזוודה, אשאיר במסדרון? אם מישוה ייקח את המזוודה, אני אשאר בלי כלום, וגם לא אוכל ללכת למקום אחר. מה אעשה? **"רבי חיים ראה את מצוקתו, ואמר: "אני אשמור לך את המזוודה"**. הבחור נכנס לבחן, ולאחר זמן מה יצא ופניו זורחות. **"התקבלתי! עכשיו צריך לסדר לי חדר!"** אמר לו רבי חיים שמאלבליץ: **"בבית הומונים התחתן בחור אחד, שהיה שם בקומה השלישית, מיטתו פניה עקשיו, בוא ואראה לך היכן היא"**. עלה אותו רבי חיים לקומה השלישית, הראה לו את החדר ואת המיטה, הראה לו את התאים המיועדים לו בארון, והדריך אותו איך מגיעים לבית המדרש - אה, רגע, שכחתי לשאול", נזכר הבחור. "אתה, מה התפקיד שלך פה?" לו רבי חיים ענה לו, בענותותו: **"אני הולך פה..."**

אמר לו הבחור: **"באמת שמש מסור מאוד"**. במשך חצי שעה התארגן הבחור, ואחר כך ירד לבית המדרש... ואז הוא רואה את "השמש" עומד בכותל המזרח, וסביבו חצי גורן עגולה של בחורים, ששואלים אותו בלימוד. והוא משיב להם: **"ראית את החי' יהושע? הנה? הסתכלת ברמב"ם? תעניין ב'קצות החושן' הזה והזהר..."** הבחור משפץ את עיניו בתמיהון. פעם ראשונה אני רואה שמש שהוא כזה תלמיד חכם, יודע יפה יהושע, ידע 'קצות החושן'... לא היה יכול להתאפק, טפח למישהו על הכתף, והעיר: **"איזה שמש תלמיד חכם יש פה!"** "שמש? זה ראש הישיבה שלנו?"

מסופר על רבי חיים מברסק, שלעיתים היה נוהג לטייל בבריסק ולחשוב בלימוד, בהיותו לבוש כיהודי פשוט. פעם, כשהלך על ידי תחת הכתב, פגש בו אורח שירד מהרכבת, ושאלו לכתובת האכסניה שאליה מועדות פניו. הציג לו רבי חיים שווייט, ויראה לו את המקום. והנה, לאחר כמה פסיעות, אמר האורח לרבי חיים: **"אין לי כת, סרם חתני שהביא כבד מאד, וביקש ממנו שיעיץ לו מעט ולהלחין עמו ללכת במה רגעים"**. אמר לו רבי חיים: **"אין לי כת, סרם חתני מלעולל הדרך, ואילו אתה אינך תושב כמנוי, קצת מאמץ לא יזיק לך"**. כאשר הגיעו לרחוב הסמוך לכתובת המיועדת, הראה לו את חי' יהושע? על הבית שהיה מחפש, וביקש להיפרד ממנו לשלום. אמר האורח: **"אם כבר עזרת לי עד כאן, אנא המשך לשאת את חבילתי עד לפתח הבית"**. ענה לו רבי חיים: **"עד כאן, אינני יכול עוד"**.

האורח הפציר בו שיעשה עמו טובה שלימה, הלא אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור, ואז כבר סתם והתניעו כל הדרך, שישלים את המצוה עד תומה, אך רבי חיים סירב בכל תוקף, בליתי בריה נטל האורח את מטלטליו בעצמו, ונשאם אל האכסניה. למחרת, שאל בעל האכסניה את האורח, אם ברצונו לבקש את רב העיר, ולתת לו ברכת 'שלום' כנהוג. נענה האורח בחיוב. והנה כשהגיעו לביתו של רב העיר, חשכו עיניו וראו האורח: **"מפצונו החל לייסור!"** והוא האיש אותו ניצלונו ונשאתו לנושא משאות, אינו אלא רב העיר כבבדור ובעצמו! מיד הגיעו צערו וביקש מחילה. השיבו רבי חיים: **"לא ארע דבר, על ידי נדנודן מן קיום מצוה של הקם לקים עמו"**, אמר לו האורח: **"שאלה אחת לי את הרב, לאחר שכבר ראה הרב שאנינו מביאים, והסכימו ללכת עמי וטעם את המזוודה דרך כך אראוכו, מדוע התעקש שלא לשאת את הפסיעות האחרונות דרך, ולגמור בכך את המצוה?"** השיב לו רבי חיים: **"באמת הייתי צריך ללחוץ עד הבית, ולעשות מעשה חסד שלם, אך חששתי שאם בעל האכסניה יראה אותנו צועדים מה ברחוב, יתנפל עליי ויגער בך, כיצד זה זמן אתה להטריח את רב העיר, ולכן החלטתי שמוטב שאפרד ממך קודם, ולא אגרום לך בושת פנים"**. [מתוך עלון דרש]

סודוקו או חידונים למיניהם **שהצד השווה בהם שמי שפותר אותם הוא מגלה צפונות**, לדוגמה: 11-6-21 (כלומר אם המספר אחרי 6 זה 11 זה 11 ואמר שהפער הוא 5 כמה חסר לי בהכפלתו כדי להגיע ל 21 = 10) כך הוא בכל החידונים והתשבים, ברור לנו שמי שערך את התשביץ, הסודוקו, מבין וכל הדומה להם, לשלכולם יש מענה מושלם. בסוף לכל אחד מהם היתכנות ופתרון ברור, אלא שמהקורא נדרש מאמץ כדי לאתר צפונות עד שגיע לתוצאה המבורכת. **המעניין הוא שזה מרתק מבוגרים ומשעשע ילדים למרות הקשיים שבדרך**.

בדיקו כך הוא מסלולי החיים שלנו-עד ליעד, שטומנים בחובם צופנים שאינם נהירים לנו, ולא בטוח שאנחנו יכולים לגלות אותם בכלל אלא לראות במבט לאחור שכל זה היה מתוכנן ומובנה בצורה פתירה, מה שעלינו מוטל לקבל את זה **הקושי כאן הוא חלק מהתהליך ואפשר למצוא בו הנאה**, אם רק ננסים לו. כך צריכה להיות המבט שלנו אל החיים, אם נקבל את זה נהנה גם מהדרך ואם לא, הרי נשתעצבץ ונתאון עליהם.

והי העם כמתאוננים רע באזני' ה' וישמע' ה' ויחר אפו וגו' (א' א') וברש"י **כמתאוננים**. אין מתאוננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האין לפרוש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון כי תאנה הוא מבקש (שופטים ד, ד). **רע באזני' ה'**, תאנה שהיא רעה באזני' ה', שמתכוונים שתבא באזניו ויקטין, אמרו אי לנו כמה לבטנן בדרך עד שלשה ימים, שלא נקטנו מענייני הדרך: **ויחר אפו**. אני הייתי מתכוון לטובתכם, שתכנסו לארץ מיד:

וברמב"ן כתב: כמתאוננים "כי היו מדברים במר נפשם כאשר יעשו הכואבים והיה רע בעיני ה' שהיה להם ללכת אחריי בשמחה ונטוב לבב מרוב כי טובה אשר נתן להם. והם היו (בהרגשתם) כאנוסים ומוכרחין מתאוננים ומתרעמים על עניינם. ולכן אמר בשניה (סוף פסוק) **וישובו ויכבדו בני ישראל** כי היה חטאם הראשון להתרעם על חסרון התאוותם במדבר, וישובו עוד לעשות כעניין ההוא, ולא לקחו מסר על אש השם שעברה בהם.

כי למה לנו כל העמל הזה ללא הערכת ערכו של התהליך. במבט כזה חיינו של האדם הם אוטומליות תמידית, אולי אפילו דיכאונים, מפני שעד שהוא משיג את המטרה שלו, הוא מרגיש שהוא אינו ראו, כי בעיני האדם **כי תמיד יש גבוה יותר, וגם כשאדם חווה את השגת המטרה הוא מגלה שיש עוד הרבה להיכן להעפיל**, ולכן גם כאשר הוא הגיע לתכלית, הוא רק בתחילתו של התכלית הבאה בתור, וזה עצמו לא יביא אותו לאושר.

אבל החיים הרוחניים שונים בהשקפתם, בכך שרצף החיים עצמם על כל אתגריהם, מובנים מתהליכיות, **וכל רגע מתהווה עוד חוליה בשרשרת התכליתית של החיים**, ולכן היא מביאה שמחה ואושר כשמבינים את משמעותה. כולל הפניות שיש לנו בדרך, כיון שהיא זאת שלימדה אותנו לתקן את עצמנו.

כשאנחנו מדברים על **איכות חיים** כוונתו מלשון 'איך' כלומר איך אנחנו מסתכלים על תפיסת החיים. על ידי איתנו יכולים להפוך מצב בינוני למצב מיוחד, והוויה שלילית לחיובית. שעל יד אנחנו מכניסים לעצמנו שמחת חיים כל הזמן, למרות העליות ומורדות שאנחנו נתקלים בהן, ובכך אנחנו משיגים בהירות בחיים, שפותחת לנו אופציות ואפשרויות חדשות. **בכך אנחנו גם מתחילים להבחין בקודות הטובות החבויות בכל מצב ובכל אדם**.

איך באמת אפשר לראות איכות חיים בקשיים הנערים בדרך? זוהי הבנת המציאות של העולם הפיזי **שהיא כל כך זמנית וארעית**, שהטלטלות שאנחנו חווים כתוצאה מרצונות ומהתרחשות, למעשה חסרות משמעות כי אין בהם נצחיות, לרוב הם עוברות כחריץ עין, לכן היינו צריכים להתעלם לחלוטין מפיתויי העולם הארעי, מכיוון שעל ידי הליכה אחריהם אנחנו נלכדים בתחושה מוטעית של מציאות שגוורת אותנו מתחת לסף האושר מבחינה רוחנית ורגשית.

חידונים כצופן החיים אין עיתון שלא מתהדר במדור תשבים על

דגלנו על הערך של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" מה שאומר שעלינו להתחדש בכל פעם בהתעוררות כאלו לא היה תאמול. למרות שהחיים שלנו בנויים מרצף תהליכי עד כדי כך שהחלק ההיסטורי תופס אצלנו נפח משמעותי בחיינו, מה שאומר שאני לא יכול להפריד את היום של איתמול ולפני חודש או שנים ולומר טיפוס. **עכשיו התחלנו שחר חדש ואין שום קשר**. מאידך אנו אמונים על העניין שאין לך אדם שאין לו שעה, אפשר שמה שלא הצלחת איתמול יצלח היום, ועלינו כל לילה להתאספ ולהתחיל יום חדש.

פרדוקס הזמן מידע הזמן יוצר לנו מסגרת של שגרה **יומיומית ויהי ערב ויהי בוקר**, ובכל זאת יש מושג של בוקר ויודע, אתה יכול להתחיל מחדש. **איפה נמצא הפרדוקס?** כי בעצם כל חיינו הפרטיים ובוודאי הכלליים הם תהליך רצוף שרק אם נתבונן בפרספקטיבה לאחור, נגלה שכל הדברים שכל כך היינו רוצים שלא יקרו כלל וכלל תאמול הם מקבלים משמעות תהליכי של חלק בלתי נפרד מהתוצאה הסופית.

חיי הזמן שלנו נחלקים לשניים כמו הגוף והנשמה. הגוף הוא קניין ארעי שסופו להתבלות ולהירקב. ואילו הנשמה היא נצחית עד אין סוף. המושג זמן יש בו אלמנטים של נצח, ויש בו פרמטרים של גבולות ארעיים. מה שלא נמשך היום ילך לאיבוד והרי אין אבידה כאבידת הזמן, ומאידך את הזמן אפשר לנצל אותו למטרות נצחיות. חלק מהזמן במשך היום אנו מעבירים על הישגים זמניים כמו אוכל שיהא וכל מיני הנאות רגעיות, ורק בחלקם למען הנצחיות שלנו.

מתהליך תכליתי החיים שלנו אינם רק הגעה לתכלית, מדרב עצמו הוא חלק מהתהליך. החיים הגשמיים מובנים במידת הזמן שאנו מכוונים כל הזמן להגעה ליעד נכסף, **לנאורה אין לנו בהם שום עניין ברצף התהליך אל היעד**, לא לכך אין לנו שום שמחה בתהליך והיא אפילו שמעממת ומרגיזה אותנו,

לתגובות, וקבלת המאמר המורחב: ar3107200@gmail.com

עטרת פז

ממחשבת המוסר

הרב יצחק דיין ♦

והאיש משה עניו

פעם אחת, בראש חודש אלול, הבחין רבי חיים שמאלבליץ בבחור חדש, שבא לישיבה עם מזוודה ביד. "ברוכים הבאים! במה אפשר לעזור לך?" "אני רוצה להבחין", אמר הבחור. "איפה הרב הבוחן?" רבי חיים ענה לו בסבר פנים יפות: **"אני אראה לך איפה הרב הבוחן"**. לקח אותו רבי חיים לבנין השני, סתם עבדור את המזוודה לקומה השניה, ואמר לו: **"פה נמצא ראש הישיבה הבוחן"**. הבחור הביט בו בנכון: **"אני אכנס עם המזוודה? מה גידר הרב, שאני בטוח שאתקבל פה? זה לא נעים"**. אבל מה אני אעשה עם המזוודה, אשאיר במסדרון? אם מישוה ייקח את המזוודה, אני אשאר בלי כלום, וגם לא אוכל ללכת למקום אחר. מה אעשה? **"רבי חיים ראה את מצוקתו, ואמר: "אני אשמור לך את המזוודה"**. הבחור נכנס לבחן, ולאחר זמן מה יצא ופניו זורחות. **"התקבלתי! עכשיו צריך לסדר לי חדר!"** אמר לו רבי חיים שמאלבליץ: **"בבית הומונים התחתן בחור אחד, שהיה שם בקומה השלישית, מיטתו פניה עקשיו, בוא ואראה לך היכן היא"**. עלה אותו רבי חיים לקומה השלישית, הראה לו את החדר ואת המיטה, הראה לו את התאים המיועדים לו בארון, והדריך אותו איך מגיעים לבית המדרש - אה, רגע, שכחתי לשאול", נזכר הבחור. "אתה, מה התפקיד שלך פה?" לו רבי חיים ענה לו, בענותותו: **"אני הולך פה..."**

אמר לו הבחור: **"באמת שמש מסור מאוד"**. במשך חצי שעה התארגן הבחור, ואחר כך ירד לבית המדרש... ואז הוא רואה את "השמש" עומד בכותל המזרח, וסביבו חצי גורן עגולה של בחורים, ששואלים אותו בלימוד. והוא משיב להם: **"ראית את החי' יהושע? הנה? הסתכלת ברמב"ם? תעניין ב'קצות החושן' הזה והזהר..."** הבחור משפץ את עיניו בתמיהון. פעם ראשונה אני רואה שמש שהוא כזה תלמיד חכם, יודע יפה יהושע, ידע 'קצות החושן'... לא היה יכול להתאפק, טפח למישהו על הכתף, והעיר: **"איזה שמש תלמיד חכם יש פה!"** "שמש? זה ראש הישיבה שלנו?" מסופר על רבי חיים מברסק, שלעיתים היה נוהג לטייל בבריסק ולחשוב בלימוד, בהיותו לבוש כיהודי פשוט. פעם, כשהלך על ידי תחת הכתב, פגש בו אורח שירד מהרכבת, ושאלו לכתובת האכסניה שאליה מועדות פניו. הציג לו רבי חיים שווייט, ויראה לו את המקום. והנה, לאחר כמה פסיעות, אמר האורח לרבי חיים: **"אין לי כת, סרם חתני שהביא כבד מאד, וביקש ממנו שיעיץ לו מעט ולהלחין עמו ללכת במה רגעים"**. אמר לו רבי חיים: **"אין לי כת, סרם חתני מלעולל הדרך, ואילו אתה אינך תושב כמנוי, קצת מאמץ לא יזיק לך"**. כאשר הגיעו לרחוב הסמוך לכתובת המיועדת, הראה לו את חי' יהושע? על הבית שהיה מחפש, וביקש להיפרד ממנו לשלום. אמר האורח: **"אם כבר עזרת לי עד כאן, אנא המשך לשאת את חבילתי עד לפתח הבית"**. ענה לו רבי חיים: **"עד כאן, אינני יכול עוד"**.

האורח הפציר בו שיעשה עמו טובה שלימה, הלא אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור, ואז כבר סתם והתניעו כל הדרך, שישלים את המצוה עד תומה, אך רבי חיים סירב בכל תוקף, בליתי בריה נטל האורח את מטלטליו בעצמו, ונשאם אל האכסניה. למחרת, שאל בעל האכסניה את האורח, אם ברצונו לבקש את רב העיר, ולתת לו ברכת 'שלום' כנהוג. נענה האורח בחיוב. והנה כשהגיעו לביתו של רב העיר, חשכו עיניו וראו האורח: **"מפצונו החל לייסור!"** והוא האיש אותו ניצלונו ונשאתו לנושא משאות, אינו אלא רב העיר כבבדור ובעצמו! מיד הגיעו צערו וביקש מחילה. השיבו רבי חיים: **"לא ארע דבר, על ידי נדנודן מן קיום מצוה של הקם לקים עמו"**, אמר לו האורח: **"שאלה אחת לי את הרב, לאחר שכבר ראה הרב שאנינו מביאים, והסכימו ללכת עמי וטעם את המזוודה דרך כך אראוכו, מדוע התעקש שלא לשאת את הפסיעות האחרונות דרך, ולגמור בכך את המצוה?"** השיב לו רבי חיים: **"באמת הייתי צריך ללחוץ עד הבית, ולעשות מעשה חסד שלם, אך חששתי שאם בעל האכסניה יראה אותנו צועדים מה ברחוב, יתנפל עליי ויגער בך, כיצד זה זמן אתה להטריח את רב העיר, ולכן החלטתי שמוטב שאפרד ממך קודם, ולא אגרום לך בושת פנים"**. [מתוך עלון דרש]

לעטר פתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

הרב נדב מגד ♦

'אותו ענן שנגלה עליו על הר סיני'

איתא בגמ' יומא ד. "משה עלה בענן ונתקדש בענן כדי לקבל תורה לישראל בקדושה שנאמר וישכן כבוד ה' על הר סיני זה היה מעשה אחר עשרת הדברות שהיו תחלה לארבעים יום דברי רבי יוסי הגלילי, ועיי"ש שלמדו מדבריו שיש לפרוש ששה ימים לפני כניסה למחנה שכינה דומיא דמשה. והקשה הר"ן בדרשותיו (ד') שאם ישנו צורך לפרוש לפני שנכנס למחנה שכינה, איך למה לא הוצרך משה לפרוש אף לפני מתן תורה, ותירץ שבאמת לא שייך אצל מרג"ה פרישה כלל שהוא היה במעמד נשגב בכל עת ורק בארץ ללמד לדורות, עיי"ש. וז"ל בא"א דהנא איתא בפרשתנו "וביום הקים המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדת" דהינו שיש איזה ענן ביה"א הידיעה שהוא זה שכיסה את הענן, וכי' בחזקוני' על המשכן לבדו היה ענן מיוחד ומעולה יותר מאותן שהיו בשביל ישראל, וצ"ב מה הוא אותו ענן. והתשובה לכך הרי כתובה בליקוט (תשכ"ג) דאיתא שם בזה"ל - **"וביום הקים את המשכן כסה הענן"** - אותו ענן כתובה עליו על הר סיני. וכי' **כיון שנגלה באופן סיני - בענן נגלה - שנאמר "הנה אנכי בא אליך בעב הענן"**, ואמרו נעשה ונשמע ונטל הקדוש ברוך הוא מלכות, לאחר זמן א"ל **"ועשיו לי מקדש ושכנתי בתוכם"**, היו ישראל תמהין האמנם הם אליהם על הארץ א"ל **חיים בפרהסיא אני בא אליכם דתחי' וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן**, ע"כ.

ונראה בבאיור הדברים, שעד מתן תורה היתה התורה שייכת לשמי מרום ולא היה שייך להורידה לתחתונים. עד שבאו ישראל ואמרו 'נעשה ונשמע', שבזה קבלו על מלכותו עליהם, ונעשה למלך על כל הארץ, וצורת הגילוי באותה שעה היתה בצורה של ענן, אמנם היא מקום לטעות ולחבוץ, שאותה שעה של גילוי הקב"ה בתחתונים היתה מממד חד פעמי, ומעתה הקב"ה יתגלה בצורה פחותה לבריות, שלא שייך יותר המעמד של גילוי הענן, אך לא כל הן הדברים אלא אף עתה, כאשר הקב"ה עושה לו דירה בתחתונים, שבוטנו במשכן העדות, הרי הוא נגלה באותו 'ענן', להורות שכיון שקיבלו עליהם 'ישראל התורה והורידה לתחתונים', מעתה הגילוי של הענן יהיה עליהם באופן תמידי.

ומפורסמים דברי רופש החיים (שער א' פ"ה בהגה"ה) שביאר על מה שדרשו חז"ל (סנהדרין סז:)**"ועשיו לי מקדש וגו' וכן תעשו לדורות"** - וכן תעשו לדורות, שר"ל שלא יטעו לחשוב שהתכלית היא עשיית המקדש היחידני אלא כל התכלית בעשיית המקדש וכליו דק' לרמז לכך שממנו תראו את תעשו את עצמכם, שתהיו אתם במעשים הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כלם קדושים ראוים ומוכנים להשרות שכינתו בתוכם ממש, וזהו ועשיו לי מקדש ושכנתי "בתוכם" דיקא, שכלל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן, תבנית כונתי, שכן תעשו את עצמכם, ועתה, אם תחבר את הדברים, הרי שאדם המקדש עצמו בלימוד התורה ובעבודת ה' כראוי הרי זוכה לאותו 'ענן' שהיה בהר סיני ממש, כמו המשכן עצמו. אמנם כ"ז שייך רק לאחר מתן תורה, שאחרי שכבר נתגלה הקב"ה בענן וכביכול הראה עצמו למלך בתחתונים, מעתה שייך כל יחיד ויחיד העושה עצמו כמשכן לגילוי אותו 'ענן' מלכותו, עמא לן לפני מתן תורה לא היה שייך לו, וא"כ ילל שהפרישות אין מטרתה לא להדבק בקב"ה ובתורתו, ולכן אינו דומה פרישות לאחר מתן תורה שזוכה בזה לגילוי ה' הענן' עליו, ללפני מתן תורה שאז לא היה שייכת דרגה זו, ולכן הרי שיש פרישות כלל, וזו כוונת התורה, שששה 'תקדש בענן' דהינו שיהיה לאותו ענן של הר סיני, וא"כ זהו שייך רק לאחר מתן תורה, ואח"כ שפיר קושיית הר"ן.

עטרת המקרא

באורים בפרשה בדרך הפשט

הרב מנחם כץ *

עטרת ודיבון

תחקירים בפרשת השבוע

הרב נתנאל קצובר *

פרשת בהעלותך

א. ומבן חמשים שנה ישוב. איתא בירושלמי (ברכות ד), ודבר שפתיים אך למחסור, חנה ע"י שריבתה בתפלה קצרה בימיו של שמואל שאמרה (ש"א אבב) וישב שם עד עולם, והלא אין עולמו של לוי אלא חמשים שנה דכתיב ומבן חמשים שנה ישוב מצביא העבודה, והוויין ליה חמשיין ותרתיין. וצ"ע דהרי אין שנים פוסלים בשילוי ובית עולמים כדאיתא בחולין דכ.

והנה הרמב"ן בהשגותיו לשה"מ דייק מלשון הגמ', "לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף", שהיא מצוה לדורות כל זמן שישאו בכתף, ולא מיעוט אלא בשבתם בשילהי ובבית עולמים שלא בשעת משא. וע"ש דבהיותם במדבר מפני תדירות מסעם לא היו מביאים הלוי הזקן לשיר ולשאר העבודות כדי שלא יבא לישא בארון ולא היה כנס אלא לנעילת שערם ולעבודת בני גרשון, אבל משנכנסו לארץ לא נפסלו אלא ממשא הארון בעת נוסעו ממקום למקום. ולפי שיטתו א"ש ברבי הרש"ל.

ויש לומר בזה, דהנה הרד"ק (ש"א מהא) כתב, לפי שהשבעה חדשים שהיה הארון בשדה פלשתים אינן בכלל חמשים ושנים שנה של שמואל כי זולתם אנתנו מוצאים ג"כ כו'. ולהג"ל

יכתן ביאורו, הדיות ושמואל ישב שם עד עולם, ע"כ שעבודתו שייכת לארון, וכלשון הפסוק (ש"א גג) ושמואל שכב בהיכל ד' אשר שם ארון אלקים (וע"ש במפרשים), ממילא החודשים בהם היה הארון אצל פלשתים אינן שייכים לתפקידו.

ב. ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים. כתבו בדעת זקנים וז"ל, י"מ שאביה נזף בה במצרים בלידת משה שטפחה אביה על ראשה כשהושלך ביאור, ואמר לה בתי היאך נבואתך הלא תכלם שבעת ימים דהתם כתיב ותתצב אחותו מרחוק כו' ע"כ. והנה שמעתי, דבטענת מרים על משה היה טמון, שכל לידתו של משה היתה מפני שהחזיר עמרם את יוכבד אשתו לאחר שפירש הימנה, ואיך משה עצמו פורש מאשתו. ולזה אמר לה הקב"ה, "כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב", וכשם שאצל משה, לא נראתה הנבואה מיד, שהוצרכה לעמוד מרחוק מנזיפת אביה, ואע"כ התקיימה לבסוף. כן לא ידך גיסא, מה שעניינם לא נראה לה פרישת משה כדבר חיובי, ד' יראה ללבב, שהסכימה שכניה על ידה, ואין לנו אלא מה שנצטוו בנבואה.

עטרת הפסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

הרב אברהם יצחק כהן *

'להגיד שבחו שלא שינה' במשנת רבוה"ק

עבודתו הארץ הכהן הגדול מאחיו שושיבאן דמטרינאית התייביו את הגרות - הם נשמות גו"ר (נפשות ורוחות) ישראל, מכוונת לעבודת הצדיק הכללי המעלה ומתקן אישי ישראל ועבודתם בקודש, וגם לרבות עבודת האדם הפרטי בהעלותו את נרו שתהא שלהבת עולה מאלהי ברשפי אש שלהב קה, וישלך לעולם עומדת" - עבודה זו שייכת גם בזמן הזה (עי' ברמב"ן הנדע ברש פסחיתו שמרמז על גרות חנוכה) ובמשנת החסידות מבוטאת ענין זה בדרך העבודה. פרק מיוחד הוא מה שהתורה"ק מגדת שבחו של אהרן "ויעש כן אהרן" "שלא שינה" כלשון רש"י, וכבר עמדו בזה רבים וטובים מה רבותה היא באהרן הכהן שלא שינה ממה שצוהו. וממנו ניקח לעבוד את ד' במעלה מיוחדת 'שלא שינה', ופרשה זו יפה נדרשת בספרי מאורינו והא' לנו ז"ע מזרע קודש רבוה"ק מדיןיקוב ז"ע.

מידות השתוות למרות האסון הגורא במשנת בני בני. פתח דברינו יאיר בדברות קודש מלהבות אש אשר מרגא בפומיה דמרן רבינו הגה"ק אבד"ק שליט"א, אודות מידת השתוותה שלא יפול האדם ברוחו ויחלש מצבו כאשר מתחשק בנסיון ועובר עיתים קשים וכדו' ה". שהרי אהרן הכהן העלה את הגרות ועבד עבודה שלימה באותו יום נשגב שנטל עשר עטרות. גם לאחר המצב הקשה לא אחי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני השם, ולא זו שיידום אהרן וקיבל את הדת הישראלי, אלא אף עבר העבודה בשלשלת בשמחה וכל שינה"...

וכבר הבאנו בעבר (גליון 308 פרשת מסעי במאמר אודות מ"ב מסעות פסחית אשר כל וישראל עובר) במאמרו של רביה"ק רבי יהודה'ע מדיקוב ז"ע עה"פ 'ויעש' ה' לקין אות לבגלי הבות אותו כל מוצא', היינו 'נישט ווערן צוקלאפט פון אלעס וואס טרעפט אים; = לא להישבר ולא להסתובב בנפילת אפיים אשר הוא כבוד ברשות הרבים המפיל אחרים כ"כ ברשת העצבות והתנשלות, וכן פירש קצ"ה הגה"ק רבי שאול בראך מקאשוי ז"ע 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולן - 'ועמד' דייקא ולא 'והתגבר' כי עמד בקומה זקופה ולא נפל ברוחו וזאת חובתנו-עבודתנו-ותפקידנו בעת מצוא הוא ולא

ששם לעצמו יעד ותכלית נכון והתקדם בעבודתו לתכלית, ובכן לא שינה מסדר העולם. פתח דברינו יאיר במהלך אחד מרביה"ק בעל האמרי נועם ז"ע המבאר במתקן לשונו, אשר דרך העולם הוא אשר כל דבר האדם לעשות לא היה תכליתו, וכל מה שנתקרב הדבר יותר, צריך להיות יותר קרוב אל התכלית. כמו שאנו רואים באומן העושה מלאכה אשר תשיא' מהתקן הכסף ועוד אשר מלאכות, ועיקר כוונתו על התכלית לנמור הכלי. וכל שנתאר הזמן הוא יותר קרוב אל התכלית להוציא כלי למעשהו. וכן הוא בעבודת האדם, אם האדם משיג מעיקריו תכלית מותרת 'לזכות בנעים' ד' להתענג בעדו העליון, איז כל מה שתאמרו ימי ושנותיו הוא יותר קרוב אל התכלית המבוקש, וימי זקנה הם ימי עליה אצל, אלא בשל מנוח כן האותיות, ואין כלוא בביתו וישב על התורה ועבודתו, וזאת היתה מנוחה בתחילתו... 'והנה אשר בימי הבחורות הוא דבר קשה מאוד, ובכח גדול יגבר איש, אבל בעת זקנתו נקל הדבר בעיניו, ונחת ניתת בעבודתו' משיא' אותם 'אשר לא נמנעם מלאכה וליקל אשר שרידתי לכם זה אלא אצלם לתכלית, אם כן בימי הבחורות תיכף נגמר אצלם, ואצלם נקרא ימי הזקנה ימי ירידה, ומה נראה ונכיר שאין להם שום תכלית כלל, כי עיקר שם תכלית הוא בסוף וקץ, ואצלם הוא בהיפך'...

וזהו: 'בהתלחץ את הגירות', היינו, כשתרצה איש נשמות ישראל עם קדושתו יהיו בבחינת עליה, ויתעלה בכל פעם למעלה יותר, ולא ייהיה להם ימי ירידה, איז 'לא מול פני המנוחה', ראו על בחינת עולם הבא, לחזות בנעים ד' זו המנוחה לעליונה, 'וישם שבעת הגירות', כל השבועים שנה יהיה מגמתם ותכליתם לבוא אל הקדושה העליונה, ועל ידי זה יהיה להם בכל פעם עליה יתירה, ויהיה הזקנה הם ימי עליה. 'ויעש כ'ן אהרן אל מול פני המנוחה העלה גומיה', אשר כל

עבודתו היתה רק שגיעה לתכלית האמיתית. וזהו: 'שלא שינה', לא כמו אלו שמשנים הדבר מהיפוך להיפוך, ובתחילת ימיו הוא ימי התכלית ולא בסוף, לא כן הדברים, רק התכלית הוא בסוף. (עיי"ש עוד כיצד מבאר דרשות חז"ל על נר המעריב, וזקני ת"ח ותחיה נפשך).

שלא שינה - לא להרבות בשינה כי אם ניצול הזמן לעבודת השי"ת. עוד מהלך נפלא מצינו לרביה"ק בעל האמרי נועם ז"ע, אשר בא 'לעורר את בני ישראל שלא ירבו בשינה כל הלילה כעצל על משכבו, רק יתעוררו לעמוד לשבח ולפאר אל היוצר' וזהו ענין הדלקת המנורה בלילה דייקא, 'כי בטבע הוא אשר אור הגר אינו מניח לישון כמו מי שהוא בחשך ואפל' (ולה מצינו בנבואת זכריה [ג] אצל המנורה נאמר 'ויעירני כאיש אשר יעור משנתו')... והנה בקדושתו כאשר היה מדיקא את המנורה היה ממשיך האור בכל לבבות ישראל, שלא היה מניחם להרבות בשינה' (להנה שפיעה מצדיק אחד ז"ע, באמרו אשר בלילה כאשר קם ללמוד ולומר שירות ותשבחות, אז שומע קול כנפי החיות שגומרין למעלה, וכן מצינו בספר מגלה נעמוקת בהקדמה, אשר אליהו בא ויאמר לו, אשר באותו יגון שהוא אומר השירות, אומרים כעת גם מלאכים למעלה, עיי"ש)...

וזהו 'להגיד שבחו של אהרן', היינו, להגיד ולשבח אותו השבח של חיות הקודש שיש להם גו"ר כנפיים במנין אהרן" (וכמו שהבאר בחידו' הענין הזה, עיי"ש). 'שלא שינה', היינו, שאינו יכול לשכב ולישון על מטתו, רק לעמוד לשרת בקודש, זאת היתה סגולת המנורה... שלא שינה - לא הצטרף להעצה של יזכיר לו על המיתה שהשינה הוא 'מס' שבו. רביה"ק בעל העטרת ישועה ז"ע מרחיב בדבריו אשר אבן ובו 'ה' מעלות היתה לפני המנורה לרמז על ג' העצות שנתנו חז"ל (ברכות ה) להתגבר על יצה"ח והם תורה קר"ש ויום המיתה (עיי"ש ר' דודון מתיקן כדובשין בטוב טעם ודעת), ולשרש 'העצה' ה' הוא רק לפחותי הערך אבל לבני עליה די בשתי עצות תורה וקר"ש 'התורה' קם משבחת אהרן הכהן 'שלא שינה' - 'לא ה' צריך להמתין להזכיר יום המיתה אשר שינה הוא אחד מסי' במיתה (ברכות ג) רק תיכף ע"י התורה וקר"ש בלבד ניצל מצעת יצר הרע'.

שלא שינה הסדר - קודם פשיטות התורה ורק אח"כ ע"פ סוד עוד מרחיב רביה"ק העטרת ישועה ז"ע בזה במתקן לשון קדוש בענין 'שכשהאדם לומד רק בפשיטות התורה ואינו מאמין שבתוך דברי חז"ל נטמנו סודות התורה ואינו לומד רק גולה לבד ואינו נסתר, תורתו אינה פשוטה ולא פורח לעילא. אבל כשזוכה למדרגה גדולה לבוא להבין סודות התורה, ממילא לומד מתוך אהבה ויראה ועי"ז פורח לעילא. ולזאת עיקר התכלית לבוא לסודות התורה. אולם בכל זאת לא נכון ללמוד תיכף סודות התורה רק אחר שמילא כרסו ב"ש"ס ופוסקים כמובא בדברי חז"ל ואז יבוא מן הפשט להסוד, אבל לא לשנות התורה והתחיל תיכף בנסתר וסודות התורה כי גם שניהם לא יעלו אדם ידיו... וקדי המנורה ומוזיק לפי ז"ל וכלי ז"ל... והתורה"ק משבחת 'אשר אהרן עשה הסדר מתחלה ויעש שהוא פשיטות התורה, ואח"כ בא לכ"ן (ועי"ש ק"ל אהרן) שסמפרס סודו. וזהו 'להגיד שבחו של אהרן שלא שינה', היינו, שלא שינה הסדר הלימוד להתחיל תחלה בסוד, רק תחלה בפשיטות התורה ואח"כ בא ללמוד הסוד, וזו באמת לפני הצדיקים עבודה גדולה כי יודעים ויעיקר הוא שיקרא סודות התורה רק אחר שמילא כרסו גדולה לבד יתחילו תיכף בסודות רק לבד ירפו את עצמם מגולה ש"ס ופוסקים בפשטא. וזה דייקא להגיד שבחו של אהרן כו', שאף שאצלו העיקר הוא סוד, עכ"ז לא שינה הסדר והתחיל תחלה בפשט ואח"כ זכה לסודות התורה.

עוד מהלכים נפלאים מבאר רבינו בעל העטרת ישועה וכע"ז: בשאר ספרי החסידות ואפס קצהו נראה, שהגם שהתנהג בדביקות עכ"ז לא שינה מנהג העולם והיה מעורב בין חבריות, ומאריך מפרש רבינו שם מי שהוא עסוק במשא ומתן לא שינה ויבטל מלימוד התורה (ו' והנה ביטול תורה נקרא בדברי חז"ל בשם שינה ע"ד יושב בטל כישן דמי וזהו שלא שינה, שלא ישב בטל מן התורה ע"י עסק הפרנסה).

נתבשרנו בשורה טובה השבוע על הקמת ארון קודש מפואר בישיבת עטרת שלמה לרומם את בית אלקינו. ועלה ברעיוני לזון האם מותר לבוא ולהסתכל בארון הקדש על מנת להנות בראייתו.

כתב השו"ע בסי' קנ"ג ס"ג נר של בהכ"נ מותר לקרות לאורו. ומבואר בבי"ש בדין ג' ג' דיעות, דרבינו ירוחם כתב בשם רב נטרונאי גאון שמותר לקרות לאורו של נר ביהכ"ס בין בתלמוד ובין בכל צרכיו ודעת הכלבו דאסור להדליק ממנו נר אחר אפילו נר של מצוה ודעת מנחם יוסף שמותר להדליק נר של מצוה ואסור להדליק נר של חול. והמג"א חולק על דברי הבי"ש בפשט דברי רבינו ירוחם ודעתו דלכו"ע אסור להשתמש בנר של בית הכנסת לצורך חול. וכן כתב המשנ"ב שם ס"ק גב מותר לקרות - היינו ב"ת ולא בקריאה של חול.

וטעם הך דינא לכאורה הוא משום דתשמישי קדושה אסורים בהנאה ונרות של בית הכנסת דינם כתשמישי קדושה.

והנה ביסוד דין קדושת בית הכנסת נחלקו הראשונים. דהרמב"ן מגילה כה: הקשה איך מותר לאורו בית הכנסת והרי יש בו קדושה ודבר שיש בו קדושה הגוף לא מועיל לו פדיון. ומתוך הרמב"ן, ויש לישב ולומר דבית הכנסת עשו אותו כתשמישי מצוה לולב וסוכה, והן עצמן אף על פי שזקוקין לאחר זמן בזמן מצותו של בהן קדושה דחל שם שמים עליהן, אבל אם בא להרצות מעות כנגד נר של חנוכה ואבא דכולהו דם [וא"כ לכאורה הוא אסור דאורייתא ע"י שאג"א סי' מ] וכו' והתם נמי אמרי' דנוי סוכה אסור להסתפק מהן כל שבעה וכו'. ופירוש הדברים, דנוי סוכה אסורין בשעת מצותו משום דחל שם שמים עליהן, אבל אם בא לסלק מן המצוה ולהסתפק מהן אסור משום מוקצה למצותו כדמוכח פסוק כירה (מ"ה א), וכן הדס של מצוה אסור להריח בו (סוכה ל"ז ב) וכן לולב ואתרוג כינאז בהן וכו' לפיכך בית הכנסת כל זמן שבני העיר רוצין בו ומצותו עליו נוהגין בו קדושה ואפי' בחורבנו, שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לשפץ אותו ולבנותו, אבל אם נמלכו למכרו כבר עבר זמן מצותו כסוכה לאחר שבעה ונפקעה קדושתו [ומצאנו] מ"ה.

והר"ן (על הר"ף) חולק וס"ל דבית הכנסת הוי תשמיש קדוש וז"ל, ג"ל דבהכ"נ ודכוותיה כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר קדושה הוה שבו בו חכמים קדושה מדבריהם, ואפילו התנו עוליו ז' טובין העיר במעמד אנשי העיר י' אפשר שתפקע קדושתו בכדי, מפני כבוד הקדושה שיש בו, מיהו, לאחר שהטילו קדושתו על הדמים קדושת דמים, קלישא מקדושת בהכ"נ לפי שדמים אלו לא עמדו מעולם לדבר שבקדושה, ועוד דהויא לה קדושת שניה וקלישא מקדושה ראשונה. והובא ב' דיעות אלו בב"א או"ח סי' קנ"ג.

ועי' שו"ת חת"ס או"ח סי' לז שכתב דלדעת הר"ן צ"ל דגם ס"ת ותשמישיו נמי, אינו כענין קדושת מקדש ונדרי גבוה שמעוללים בהם ונמדין, וקדושתו על המעות אלא דרבנן שעשו ס"ת ותשמישיו כענין קדושת מקדש, ושבו נאמר בהם כמו שנאמר בקדושת בהכ"נ.

ובפשטות הגיון אם קדושת ביהכ"ס הוי דאורייתא או דרבנן תליא בפלוגתא הרמב"ן והר"ן וכו"כ בשו"מ ממיאשה סי' סג. ועי' שדי חמד ח"א דף סב שהאר"י בזה.

והנה הנאה מנר דמאי לקול מראה וריח ומבואר בגמ' פסחים כו. דאין בהם משום מעילה ומכל מקום איסור שפיר איכא גם בהו (ועי' פי' הרא"ש על מידות שבת כן להדיא). וכתב החת"ס בתשובה או"ח סי' מג דאיסור זה אינו אלא מדרבנן וממילא איכא למימר דביהכ"ס אפילו איסור דרבנן ליכא, ולפי"ז שפיר מותר להנות מנר של בית הכנסת ודלא כאמג"א.

והנה מה שקטש החת"ס בפשיטות דהנאה דקול מראה וריח הוי איסור דרבנן, איז דא מוסכם. כתב הפמ"ג בא"י סי' ד"ז אות ז דפשטות לשון הרמב"ם בפי' מהלכות מעילה הטי"ז משמע דהוא איסור דאורייתא. וגם הא דפשיטא ליה דאיסור בית הכנסת קיל לכאורה טעמו משום דס"ל דהוא איסור דרבנן וכן נראה קצת מדברי בסי' כח שכן ס"ל לדינא] ואם כן למאן דס"ל קדושת בית הכנסת דאורייתא לכאורה אין מקום להקל באיסור דקול מראה וריח.

ובמור קוציעה חולק על המג"א וכתב חולק על עצמן מפני מה יאסור לקרות לאורו אפילו דבר של תורה. ואף אם יאה בו קדושת בה"כ, הא קי"ל קול מראה וריח אין בהם משום מעילה. והא דאיסורא איכא היינו במשתמש בו לצורך חול בלבד, אבל אם נהני עומד במקומו לתשמיש קדושה שהוקצה לו, ומשתמשין ורואין לאורו, וזהו ליכא איסורא. ודבריו צ"ע בפסחים קא על הא דר' יוחנן היה יושב בצילו של היכל ואע"פ שהיה יכול עומד במקומו חשיב ליה איסורא. וצ"ע בכונתו.

ובגמ' פסחים שם מבואר לגבי בית הקדש דאסור להנות מיפיו של הבית כמבואר בגמ' שם, לולין איך פתוחין בעליית בית קדשי הקדשים, שבהן משלשלין את האומנים בתיבות, כדי שלא ינלו עיניהם מבית קדשי הקדשים. ומבואר דגם הנאה כה"ג נכלל בדבריו מן מראה וריח. ומעתה יהי לזון למעלה המג"א שאסור להנות מנר ביהכ"ס שלא לצורך מצוה אלא לדעת להנות מיפיו של ארון קדש.

ולעת עתה לא מצאתי מי שדן בעניין צ"ע.

♦ הרב משה רויטמן ♦